EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

EUROPOS CENTRINIO BANKO NUOMONĖ

2009 m. kovo 24 d.

Lietuvos banko prašymu Lietuvos Respublikos finansų ministerijos vardu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio Lietuvos banko įstatymą, projekto, kuriuo keičiamos Lietuvos banko pelno paskirstymo taisyklės

(CON/2009/26)

Įžanga ir teisinis pagrindas

2009 m. kovo 13 d. Europos centrinis bankas (ECB) gavo Lietuvos banko prašymą Lietuvos Respublikos finansų ministerijos vardu pateikti nuomonę dėl įstatymo, iš dalies keičiančio Lietuvos banko įstatymą, projekto, kuriuo keičiamos Lietuvos banko pelno paskirstymo taisyklės (toliau – įstatymo projektas).

ECB kompetencija teikti nuomonę yra grindžiama Europos bendrijos steigimo sutarties 105 straipsnio 4 dalimi ir 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendimo 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos centriniu banku teisės akto projekto nuostatų klausimais[1] 2 straipsnio 1 dalies trečia įtrauka, kadangi įstatymo projektas yra susijęs su Lietuvos banku. Vadovaudamasi Europos centrinio banko darbo reglamento 17 straipsnio 5 dalies pirmu sakiniu, Valdančioji taryba priėmė šią nuomonę.

1. Įstatymo projekto tikslas

1.1 Įstatymo projektas nustato, kad Lietuvos bankas turėtų išimtinai įmokėti į valstybės biudžetą 100 % Lietuvos banko 2008 finansinių metų pelno, o ne 50 % pelno, kaip šiuo metu nustatyta Lietuvos banko įstatyme. Įmoka į valstybės biudžetą turi būti įmokama tik po praėjusių finansinių metų nepadengtų nuostolių padengimo.

1.2 Pagal Lietuvos banko įstatymo 23 straipsnio 3 dalį finansinių metų pelnas skirstomas šia eilės tvarka: pirma, praėjusių finansinių metų nepadengtiems nuostoliams dengti; antra, į valstybės biudžetą įmokama Lietuvos banko pelno įmoka, lygi 50 % Lietuvos banko finansinių metų pelno ar jo dalies, likusios po praėjusių finansinių metų nepadengtų nuostolių padengimo; ir trečia, pelno dalis, likusi po pirmo ir antro paskirstymo, skiriama įstatiniam ir (arba) atsargos kapitalui. Kai įstatiniam kapitalui iki 200 milijonų litų (apie 58 milijonų EUR) reikia mažiau, skiriama reikiama suma, o likusi suma skiriama atsargos kapitalui.

1 OL L 189, 1998 7 3, p. 42.

1.3 Jei įstatymo projektas bus priimtas, Lietuvos bankas neturės lėšų įstatiniam ir (arba) atsargos kapitalui skirti už 2008 m.

2. Bendros pastabos

2.1 Valstybės narės nacionalinės teisės aktai turi visapusiškai atitikti Lietuvos banko institucinio ir finansinio nepriklausomumo principus, kad būtų užtikrintas Sutartyje ir Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statute (toliau – ECBS statutas) numatytų Lietuvos banko uždavinių tinkamas vykdymas. Ypač svarbu, kad Lietuvos banko įstatymas atitiktų Sutarties 108 straipsnyje nustatytus reikalavimus ir ECBS statuto nuostatas dėl centrinio banko nepriklausomumo, kadangi pagrindinio Lietuvos banko tikslo – palaikyti kainų stabilumą – geriausiai gali siekti visiškai nepriklausoma institucija, kurios įgaliojimai yra apibrėžti labai tiksliai[2]. Pasiūlytas pakeitimas kelia abejonių dėl Lietuvos banko institucinio ir finansinio nepriklausomumo.

2.2 Institucinio nepriklausomumo principą tiksliai apibrėžia Sutarties 108 straipsnis ir ECBS statuto 7 straipsnis; jis draudžia nacionaliniams centriniams bankams (NCB) ir jų sprendimus priimančių organų nariams siekti nurodymų ar juos priimti iš Bendrijos institucijų ar organų, valstybių narių vyriausybių ar bet kurio kito subjekto. Šios nuostatos taip pat draudžia Bendrijos institucijoms ir organams bei valstybių narių vyriausybėms siekti paveikti NCB sprendimus priimančių organų narius, kai jie atlieka su Europos centrinių bankų sistema (ECBS) susijusius savo uždavinius[3].

Todėl trečiųjų šalių teisės duoti nurodymus NCB, jų sprendimus priimantiems organams ar pastarųjų nariams, kiek tai susiję su ECBS uždaviniais, yra nesuderinamos su Sutartimi ir ECBS statutu.

2.3 Finansinio nepriklausomumo koncepciją reikėtų vertinti atsižvelgiant į tai, ar kuri nors trečioji šalis gali daryti tiesioginę arba netiesioginę įtaką ne tik NCB uždaviniams, bet ir jo gebėjimui vykdyti savo įgaliojimus – suprantamam tiek funkciniu požiūriu, darbo jėgos prasme[4], tiek finansiniu požiūriu, pakankamų finansinių išteklių prasme. NCB visada privalo turėti pakankamai finansinių priemonių kitoms savo funkcijoms vykdyti, t. y. savo nacionaliniams uždaviniams ir tarptautiniams įsipareigojimams vykdyti bei administracinėms ir veiklos išlaidoms padengti. Kalbant apie pelno

---

2 Žr. 2007 m. gegužės 24 d. ECB nuomonę CON/2007/14 Vengrijos finansų ministerijos prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio *Magyar Nemzeti Bank* įstatymą, projekto. Visas ECB nuomones galima rasti ECB tinklavietėje www.ecb.europa.eu.

3 Žr. 2008 m. gegužės mėn. ECB pranešimą apie konvergenciją, p. 17.

4 Žr. 2008 m. vasario 21 d. ECB nuomonę CON/2008/9 Vokietijos finansų ministerijos prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio *Deutsche Bundesbank* įstatymą, projekto; 2008 m. vasario 21 d. ECB nuomonę CON/2008/10 Italijos ekonomikos reikalų ir finansų ministerijos prašymu dėl Valstybės metinio ir kelių metų biudžeto įstatymo (2008 m. biudžeto įstatymo) kai kurių nuostatų; 2008 m. balandžio 4 d. ECB nuomonę CON/2008/34 Švedijos finansų ministerijos prašymu dėl pranešimo apie *Sveriges Riksbank* finansinį nepriklausomumą; 2008 m. gruodžio 2 d. ECB nuomonę CON/2008/82 Ispanijos valstybės sekretoriaus ekonominiams klausimams prašymu dėl Karaliaus dekreto dėl *Banco de España* pelno mokėjimo į iždą priemonių projekto; 2009 m. sausio 16 d. ECB nuomonę CON/2009/4 Belgijos finansų ministro prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio 1998 m. vasario 22 d. įstatymo, kuriuo patvirtinamas *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique* organinis statutas, finansines nuostatas, projekto.

paskirstymą, NCB įstatyme gali būti nurodyta, kaip paskirstomas pelnas. Jei tokių nuostatų nėra, sprendimą dėl pelno paskirstymo turėtų priimti NCB sprendimus priimantys organai profesiniais pagrindais; toks sprendimas neturėtų būti paliktas trečiųjų šalių nuožiūrai, nebent yra nustatyta aiški apsaugos nuostata, teigianti, kad tai nepakenks finansinėms priemonėms, būtinoms vykdyti su ECBS susijusius NCB uždavinius[5].

2.4 Be to, įstatymo projektas turi atitikti piniginio finansavimo draudimą, nustatytą Sutarties 101 straipsnio 1 dalyje ir 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 3603/93, nustatančiame apibrėžimus, susijusius su Sutarties 104 ir 104b(1) straipsniuose [dabar 101 straipsnis ir 103 straipsnio 1 dalis] numatytų draudimų taikymu[6]. Kaip nurodyta ankstesnėse ECB nuomonėse[7], piniginio finansavimo draudimui įvykdyti ypač svarbu, kad pelnas, paskirstomas dalimis arba visas iš karto, nebūtų mokamas kaip avansiniai mokėjimai arba kaip preliminarus pelnas, o tik kaip visiškai realizuoto, apskaityto ir audituoto pelno rezultatas, kam, savo ruožtu, būtinas tinkamas pelno ir nuostolių apskaičiavimas.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Įstatymo projektas kelia susirūpinimą dėl jo atitikties Lietuvos banko institucinio nepriklausomumo principui ta apimtimi, kad jis, atsižvelgiant į ypatingą šios teisėkūros iniciatyvos kontekstą, gali būti vertinamas kaip nurodymas Lietuvos bankui. Iš tiesų Lietuvos banko pelno paskirstymo taisyklių pakeitimas yra laikinas. Iš esmės tai prilygsta Lietuvos parlamento nurodymui nukrypti nuo nustatytų pelno paskirstymo taisyklių, kad valstybei būtų pervesta 100 % pelno.

3.2 Įstatymo projektu Lietuvos banko pelno paskirstymo taisyklės keičiamos esamų neramumų finansų srityje kontekste. Nei neramumai finansų srityje, nei jokios kitos išimtinės aplinkybės negali pateisinti Sutarties 108 straipsnio arba ECBS statuto 7 straipsnio pažeidimo. Nepaisant besikonsultuojančios institucijos nurodyto įstatymo projekto tikslo – didinti Lietuvos finansų sistemos stabilumą ir patikimumą, bet kokiomis aplinkybėmis ypatingai svarbu užtikrinti ir stiprinti Lietuvos banko nepriklausomumą, o dar labiau – krizės metu. Be to, esamų neramumų finansų srityje įveikimas priklauso nuo centrinių bankų galimybės nepriklausomai vykdyti savo funkcijas.

3.3 Įstatymo projektas taip pat kelia susirūpinimą dėl Lietuvos banko finansinio nepriklausomumo, kadangi visas jo pelnas turės būti įmokėtas į valstybės biudžetą. Pirma, įstatymo projektas atimtų iš Lietuvos banko galimybę dalį pelno skirti savo įstatiniam ir (arba) atsargos kapitalui. Kaip ECB yra pažymėjęs visuose pranešimuose apie konvergenciją finansinių atidėjinių arba finansinės apsaugos priemonių kontekste, įskaitant ir Lietuvai skirtą 2006 m. gegužės mėn. pranešimą apie konvergenciją, vadovaujantis finansinio nepriklausomumo principu, NCB privalo galėti savarankiškai sudaryti finansinius atidėjinius savo kapitalo ir turto realiai vertei apsaugoti. Antra,

5 Žr. 2008 m. gegužės mėn. ECB pranešimą apie konvergenciją, p. 20–21.

6 OL L 332, 1993 12 31, p. 1.

7 Žr., pvz., nuomonę CON/2008/82.

įstatymo projektas taip pat galėtų atimti iš Lietuvos banko pakankamas finansines priemones jo įgaliojimams vykdyti ir galėtų pakenkti jo nepriklausomam veikimui.

3.4 Galiausiai, NCB įstatyme nustatytomis pelno paskirstymo taisyklėmis siekiama užtikrinti centrinio banko nepriklausomumą ir suteikti savininkams teisinį tikrumą. Nors tokias taisykles galima keisti, svarbu, kad pelno paskirstymo taisyklės būtų apsaugotos nuo trečiųjų šalių interesų ir kad būtų užtikrinti teisiniai pagrindai, nustatantys centrinio banko veiklos stabilų ir ilgalaikį pagrindą[8]. Pelno paskirstymo taisyklių *ad hoc* pakeitimas, kuris atspindi ypatingą pagrindinio savininko finansinį poreikį ir kuriuo iš centrinio banko paimamas visas pelnas, kelia ypatingą susirūpinimą ir nėra suderinamas su Sutartimi arba ECBS statutu.

Ši nuomonė bus skelbiama ECB tinklavietėje.

Priimta Frankfurte prie Maino 2009 m. kovo 24 d.

[parašas]

ECB pirmininkas

Jean-Claude TRICHET

8 Žr. nuomonę CON/2007/14.